

Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne” miał na celu stworzenie dorosłym osobom z orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności warunków do niezależnego funkcjonowania. Mimo znaczących nakładów finansowych, jego realizacja budzi liczne wątpliwości. Według raportu Najwyższej Izby Kontroli, program został wdrożony w sposób nierzetelny, a brak określonych wskaźników skuteczności uniemożliwia ocenę jego realnych efektów.

Realizacja programu i jego założenia

Program był skierowany do jednostek samorządu terytorialnego, które otrzymywały dofinansowanie na tworzenie oraz działalność placówek przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnościami. Ośrodki miały zapewniać im wsparcie dostosowane do ich indywidualnych potrzeb, ułatwiać samodzielne funkcjonowanie i rozwój społeczny. Centra realizowano w dwóch modułach:

- **Moduł I** – utworzenie Centrum: od 2019 do 2024 roku utworzono 44 centra opiekuńczo-mieszkalne, oferujące 807 miejsc, w tym 271 na pobyt całodobowy.
- **Moduł II** – funkcjonowanie Centrum: do czerwca 2024 roku z miejsc w centrach skorzystało 1287 osób, w tym 418 w ramach pobytu całodobowego i 869 w ramach pobytu dziennego.

Decyzja o uruchomieniu programu wynikała z postulatów środowisk osób z niepełnosprawnościami, które wskazywały na deficyt placówek pobytu dziennego i całodobowego. W wielu powiatach brakowało odpowiednich miejsc, a znaczna część istniejących ośrodków nie spełniała wymaganych standardów.

Problemy w realizacji programu

NIK wskazuje, że zasady programu były wielokrotnie modyfikowane, co utrudniało jego wdrażanie i powodowało nierówne traktowanie samorządów. Na przykład edycja z 2019 roku była zmieniana czterokrotnie, a edycja z 2021 roku – pięciokrotnie. Brak jednolitych zasad zniechęcał samorządy do udziału w kolejnych edycjach – w 2023 roku liczba złożonych wniosków spadła o 90% w porównaniu do 2019 roku.

Jednym z kluczowych problemów było również opóźnienie w przekazywaniu środków finansowych. Średni czas od zatwierdzenia listy wniosków do zawarcia umowy z wojewodą wynosił 67 dni, a w skrajnych przypadkach nawet 176 dni. W efekcie samorządy musiały zabezpieczać środki własne na utrzymanie placówek, co prowadziło do problemów finansowych.

Ponadto, mimo rosnących kosztów, wysokość wsparcia w ramach pobytu całodobowego nie została zwiększona. W pierwszych edycjach programu kwota ta wynosiła maksymalnie 5 tys. zł miesięcznie, a w kolejnych latach nie uległa zmianie, co zniechęcało samorządy do udziału w projekcie.

Brak długoterminowego finansowania

Kolejną kwestią budzącą wątpliwości jest brak zapewnienia środków na funkcjonowanie centrów po zakończeniu pięcioletniego okresu ich działalności. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) zakładało, że samorządy będą utrzymywać placówki na własny koszt, jednak żaden z wójtów czy starostów nie zobowiązał się do takiego rozwiązania. Brak stabilnego finansowania grozi likwidacją wielu placówek i utratą wsparcia przez osoby z niepełnosprawnościami.

Wnioski i rekomendacje

NIK wskazuje na konieczność wprowadzenia zmian w programie, w tym:

Osoby z niepełnosprawnościami mogą stracić dostęp do wsparcia – NIK wskazuje na zaniedbania

Kategoria: Polityka Społeczna

Opublikowano: piątek, 14, marzec 2025 10:33

Katarzyna Sekuła

Odsłony: 619

1. Usytuowanie centrów w systemie pomocy społecznej – zapewnienie im trwałego finansowania poprzez odpowiednie regulacje prawne.
2. Wprowadzenie trybu pilnego przyznawania miejsc – umożliwienie szybszego dostępu do wsparcia w nagłych przypadkach.
3. Zapewnienie dalszego dofinansowania – kontynuacja finansowania centrów po zakończeniu początkowego okresu działalności.
4. Zrównanie stawek dofinansowania – ujednoczenie wysokości wsparcia dla wszystkich samorządów, niezależnie od edycji programu.
5. Poprawa nadzoru i raportowania – regularne sprawozdania i analizy dotyczące realizacji programu.

Bez wprowadzenia tych zmian przyszłość centrów opiekuńczo-mieszkalnych pozostaje niepewna, a osoby z niepełnosprawnościami mogą utracić ważne formy wsparcia.

Pełen raport dostępny w załączniku.

Źródło: NIK